

גיליון הורים פרשת וישב

בפרשה מספר נושאים מרכזיים: חלומות יוסף, מכירת יוסף, מעשה יהודה ותמר, יוסף בבית פוטיפר, חלומות שרי פרעה בבית הסוהר

לקראת השבת מצורפים תשעה סיפורים (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי במשפחה או בכיתה)

- סיפור א' – לפום צערא אגרא
- סיפור ב' – כל החלומות הולכים אחר הפתרון
- סיפור ג' – ... וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם
- סיפור ד' – והבור רק אין בו מים
- סיפור ה' – ואכל העוף את בשרך מעליך
- סיפור ו' – "וישמע ראובן ויצלהו מידם..."
- סיפור ז' – "ונראה מה יהיו חלומותיו"
- סיפור ח' – ולא זכר שר המשקים ... וישפחהו
- סיפור ט' – צניעות יפה להם

מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה. שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

מביא רש"י בפירושו: "וישב- ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף צדיקים מבקשים לישב בשלוה, אומר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה". הקב"ה מביא בפני אוהביו ניסיונות על מנת לרומם אותם יותר ממדרגתם וכפי שראינו במסכת אבות "בן הא אומר, לפום צערא אגרא" (אבות ה', כג). מומלץ להסביר לילדים את החשיבות של המאמץ וההתמדה בכל דבר שעושים וביחוד בעבודת ה' וקיום המצוות. מובא להלן סיפור בנושא לפום צערא אגרא:

מלך אחד ביקש לבנות לעצמו ארמון פאר שכמותו טרם נראה לפניו. ביקשו שרי המלך ומצאו אדריכל אומן נפלא, ששמו יצא לשם ולתהילה בכל קצווי הארץ כמומחה גדול בחוכמת התכנון והבנייה. הובא האדריכל לפני המלך וכעבור זמן הגיש תוכנית מופלאה לארמון רב מידות ורב רושם. התוכנית מצאה חן בעיני המלך ועל פי ההוראות החלו מיד במלאכת הבנייה, אך בקשה אחת ביקש המלך מאת האדריכל: לסיים את הבניין עד למועד יום השנה לעליית המלך על כסאו, או אז תכנן המלך חגיגה גדולה, שבמהלכה ייחנך הארמון החדש. התאמצו הבנאים ואכן כחודש לפני הזמן המיועד, עמד לתפארה ארמון בעל צריחים ומגדלים נאים, שכמותו טרם נראה. לשם צביעת קירות הארמון, הזמין המלך ארבעה צבעים מומחים ועל כל אחד מהם הוטל לצבוע קיר אחד מארבעת קירות הארמון בצבעים חיים ומשמחים. שלושה צבעים החלו מיד במלאכה, עירבו צבעים וניסו דוגמאות שונות ורק אחד מהם התהלך בטל ולא התחיל במלאכתו... "מדוע אינך ניגש למלאכה", שאלו חבריו, "אם לא תתחיל לא תספיק!", "אל דאגה", הרגיעם הצבעי הבטלן, "אספיק גם אספיק..." "כחודש ימים עבדו שלושת הצבעים ותחת ידם יצאו שלושת קירות הארמון צבועים בצבעים נפלאים, קשת של גוונים תואמים זה לזה, אולם הקיר הרביעי עמד בבושת פנים ללא צבע והדר... יום אחד לפני המועד הנקוב, הופיע הצבע הרביעי והניח על פני הקיר הרביעי מראות גדולות, דרכם השתקפו כל שלושת הקירות האחרים והדבר יצר מראה נפלא. כאשר נכנס המלך לארמון, הביט ביופיו ושמח שמחה גדולה, על כן ביקש לגמול טוב עם העוסקים במלאכה. מיד הורה לעבדיו והללו נטלו שלושה שקים ומלאו בהם מטבעות זהב ותכשיטים. את השקים ציוה לתלות על שלושת הקירות הצבועים. "הא לכם", אמר המלך, "כל אחד מכם שקו תלוי על הקיר שצבע", "ומה עם שכרתי?", שאל הצבעי המתחכם, "שכרך", השיב המלך, "משתקף במראה שתלית על הקיר". כן הוא גם הנמשל, לפום צערא אגרא! - לפי הצער והטרחה - כך השכר.

המלמד

מתכוננים לפרשה

גיליון להורים

פרשת וילך

סיפור ב' לשולחן שבת

חלומות יוסף

חלום שלא פתרוהו, כמו אגרת שלא קראו אותה, לא טוב ולא רע. שכל החלומות הולכים אחר הפתרון, והוא שפותרים מעין החלום. ולכן אם אדם חלם חלום, כדאי לו לספר רק לידידיו ואוהביו שיפתרו לו לטובה, אבל אם מספר לאחרים, עלול לצאת נזק, שהחלום תלוי בפה, ובסגנון הפתרון.

מסופר בגמרא על בר הדיא שהיה פותר חלומות 'מקצועי'. מי שהיה משלם, היה זוכה לפתרון טוב ומוצלח, אך היתה גם אפשרות של פתרונות 'חסד' עבור מי שאין לו לשלם, ומי שהיה בוחר ב'מסלול' הזה היה זוכה לפתרון רע ומר. כל מה שבר הדיא היה פותר, בין אם לטובה ובין אם לרעה, הכל היה תמיד מתקיים.

לילה אחד, שנים מחכמי ישראל בתקופת הגמרא הקרויים אבוי ורבא חלמו שניהם את אותו החלום. הם ראו בחלומם את הפסוק: "שׁוֹרֵף טְבוּחַת לְעֵינָיִךְ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ". שניהם הגיעו לבר הדיא שיפתור להם את חלומם, אבוי שילם ורבא לא שילם.

בר הדיא פתר את החלומות לשני החכמים. לאבוי אמר: "אתה תרוויח מאוד בעסקיך ולא תוכל לאכול מרוב שמחה" ואילו לרבא אמר בר הדיא: "אתה תפסיד בעסקים ולא תוכל לאכול מרוב דיכאון".

חלומות זהים נוספים חלמו שניהם והלכו כל פעם לבר הדיא ולכל אחד פתר בצורה אחרת:

שניהם ראו בחלומם חזרת על חבית, לאבוי פתר שעסקיו יתרחבו כמו החזרת, ולרבא פתר שעסקיו יהיו מרים כמו החזרת. כאשר שניהם ראו בחלומם חבית יין על ראש דקל, לאבוי אמר שהיין שלו יהיה כל כך משובח שירומם לו את כל עסקיו. ולרבא אמר שהיין שלו יהיה מתוק כמו התמרים ויימכר בזול... על דרך זו היה פותר להם את כל חלומותיהם.

בשלב מסוים רבא התחיל לשלם על פתרון החלומות ויום אחד הגיע רבא לבר הדיא ואמר לו: "חלמתי שחומת ביתי נפלה", אמר לו בר הדיא: "אתה תקנה נכסים בלי גבולות."

סיפר לו רבא חלום נוסף: "ראיתי בחלומי שמקריאים לי את ההלל של הגדה של פסח", אמר לו בר הדיא: "עתידים להתרחש לך נסים גדולים".

זמן קצר לאחר מכן, היו צריכים רבא ובר הדיא לשוט בספינה. בר הדיא נזכר בחלומו של רבא שעתיד להיעשות לו נס, ולכן פחד לישוט עמו בספינה, שמא הספינה תטבע ורק רבא ינצל. בר הדיא ירד מהספינה, ושכח בה את ספר פתרון החלומות שהיה נעזר בו בפתרון החלומות. רבא מצא את הספר, פתח אותו ובמקום שפתח היה כתוב: "כל החלומות הולכין אחר הפה".

רבא הבין את רישעותו של בר הדיא שהיה יכול לפתור לו את כל חלומותיו לטובה, אך כאשר לא שילם, פתר לו לרעה. רבא הקפיד עליו והצטער צער גדול והקב"ה העניש את בר הדיא והוא מת במתיה משונה.

סיפור ג' לשולחן שבת

יוסף ואחיו נתקנאו זה בזה עד שהאחים הגיעו למצב: "...וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם"

אנו מתפללים כל הזמן לשלום בין האחים שלנו וצריכים לחשוב על הכבוד של השני. כל אחד מהאחים צריך להכיר את מעלת שאר אחיו ולתת את הכבוד בזמן ובמקום הראוי להם:

באחת המדינות התפרסם שמו של צלף מומחה. האגדות סביבו עברו מפה לאוזן. סיפרו כי יש ביכולתו לפגוע בעצמים ממרחק ובדיוק מדהים. עוד סיפרו, כי במרדפים אחר חיות, במסעות הציד שלו, הוא יורה תמיד היישר לאזני החיה. זאת במטרה להשאיר את עור החיה שלם. האגדות 'תפסו כנפיים' והגיעו עד לארמונו של המלך. המלך, שהיה בעצמו חובב ציד מושבע וצלף מאומן, ביקש ליזום תחרות קליעה ארצית ולהזמין את הצלף המומחה להתחרות מולו, הרצים יצאו דחופים, והתחרות אורגנה במהירות וביעילות. הצלף הגיע גם הוא והמתין לפתיחת התחרות. המלך שהגיע, מלווה בפמליה מכובדת, הורה על פתיחת התחרות. מנהל הטקסים כחכח בגרונו והזמין את המלך להראות את כישוריו בתחום קליעה למטרה. הרים המלך את רובה הצלפים המשוכלל שלו, ובתנועה קלילה החל יורה למרכזו של לוח הקליעה. צלף מומחה היה המלך, וכל הכדורים קלעו במרכז המטרה. העיגול שסימן את המטרה המרכזית, שהיה בגודל סנטימטרים בודדים, נוקב כולו, מקו לקו. אחרי המלך קם המומחה האגדי, נעמד מול לוח המטרה, הרים בתנועה פשוטה את רובהו והחל יורה. עשרות קליעים ירה הצלף וכולם פגעו באותו מקום, בשורה השלישית שמעל לנקודה המרכזית. כיוון ששום קליע לא פגע בנקודה המרכזית, מיהרו השופטים להכריז על נצחונו של המלך בתחרות לקול תרועת הנוכחים. עם סיום התחרות לחץ המלך את ידי מתחרהו והזמינו לסיור מלכותי בארמון המפואר. כאשר היו השניים לבדם, פנה הצלף אל המלך ואמר: "שמח אני על ניצחונך בכל לבי, אולם רציתי כי תדע שהיה בכוחי לנצח בתחרות, אך מפאת כבודך הסטתי את הרובה מעט מעל המרכז ולשמך קלעתי את כל הכדורים. תוכל להבחין, כי בניגוד לחור הגדול שנוצר במרכז המטרה שלך, בלוח שלי קיים רק חור בקוטר של כדור בודד. עשרות הקליעים שיריתי פגעו באותה נקודה בדיוק.

והמוסר השכל: מחשבה של חיפוש מעט פחות כבוד, מעט פחות הערכה, ובלבד שהזולת לא יישאר מנוצח. בכוחה של מחשבה זו להפוך את האדם לזרקור רב עוצמה המאיר את הסביבה כולה וכך נוכל לשמור על השלום והאחוה בתוך הבית ועם החברים

סיפור ד' לשולחן שבת

וְהָבוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם
 כתוב בפרשה... וישלכו אתו הַבְּרָה וְהָבוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם " (לז,כד) ומובא בפרישו של רש"י: ממשמע שנאמר והבור ריק, איני יודע שאין בו מים? אם כן, מה תלמוד לומר אין בו מים, אלא - מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו!
 סיפר הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע, על רבי אליהו הכהן מאיזמיר שגילה לתלמידיו מדוע כתב את ספרו הנוסף "אזור אליהו" אחרי שכתב את הספר חיבר ה"שבט מוסר" - וכך היה מעשה: רבי אליהו הכהן היה משכים קום מידי יום בשעה מוקדמת מאד. לילה אחד, התעורר מוקדם יותר, ואף על פי כן קם כארי ממיטתו כדי לעסוק בתורה. לאחר שנטל ידיו, ניגש, כבכל פעם, להגור את ה"גרטל", הלא הוא האבנט (חגורת בד) שהיה תמיד על מותניו. הצדיק לוקח את האבנט לידיו, אבל הפעם - כך הוא מרגיש - "הגרטל" עבה יותר מהרגיל, עד שקשה היה לו לקושרו סביב המותניים. בשל העלטה הגמורה ששררה עדיין בחוץ, לא יכול היה לברר את פשר הדבר, וכיוון שרצה כבר לישוב וללמוד, לא שת רבי אליהו הכהן ליבו לשינוי בצורת האבנט, קשר אותו בדרך כלשהי, ושקע בתלמודו עד התפילה. והנה, לפתע הוא מרגיש שהקשר מתרופף, והאבנט "מתנועע" לו על מותניו, עד שבשלב מסוים הוא נופל ארצה. מביט רבי אליהו הכהן סביבו, ולתדהמתו הוא מבחין ב... נחש ארסי!!! עד מהרה התברר לו הנס הגדול שעשה עמו הקב"ה כאשר במקום הגרטל הקבוע הזדמן לו נחש, ובשל חשקו הגדול ללימוד התורה, לא הבחין שהוא חוגר אותו במותניו... הנחש לא פגע ברבי אליהו הכהן שהמשיך ללמוד כהרגלו. וכדי להודות להשי"ת על ההצלה הגדולה, חיבר את הספר "אזור אליהו", על שם הנס שנעשה לו באזורו...

ואת זה חשבתי להמליץ על מאמר חז"ל הנ"ל: "וְהָבוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם" - אם אדם הוא בבחינת "בור" - ריק מכל תוכן "אין בו מים" - אין בתוכו תורה המשולה כמים (אין מים אלא תורה - הוי כל צמא לכו למים) ולכן "נחשים ועקרבים יש בו" - יש לו מה לפחד מנחשים... אבל אם זה ההיפך - והאדם מלא במים (תורה), אז אין שום נחש ועקרב יכול לשלוט ולהזיק עליו, כי אז כח התורה מגן עליו מכל צער ומכל משחית, ומתקיים בו הפסוק (בראשית ט, ב): "וּמִרְאָקָם וְחַתָּקָם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם כָּכֵל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה..." הרב יוסף ברגר

סיפור ה' לשולחן שבת

"בְּעוֹד שְׁלִשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְרֵעָה אֶת רֵאשֶׁהָ..... וְתִלָּה אוֹתָהּ עַל עֵץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת בְּשָׂרָהּ מֵעֲלִיָּה"
 מה טעם פתר יוסף לשר האופים שייתלה על עץ? והעניין יובן על פי המסופר: מעשה בתערוכה של ציירים, שהוצגה בה תמונתו של צייר מפורסם, המתארת אדם מחזיק בידו סל עם פירות. והייתה התמונה כל כך חיה וממשית, עד שהיו העופות סבורים שאלה הם פירות ממשיים והיו עטים עליהם לאוכלם. תמונה זו עוררה את התפעלות כל העולם, ונקבע פרס גבוה לכל מי שיבוא וימצא בה חסרון.

באו המונים וניסו את מזלם במציאת החסרון אך ללא הצלחה מלבד פיקח אחד שהתבונן בתמונה דקות ארוכות ואמר: "אמנם הפירות מוצלחים ביותר ונראים כממשיים, אולם האדם המחזיק בסל אינו מוצלח כלל, שכן אילו היה גם האדם כמו הפירות נראה כחי ממש, הרי היו העופות מתייראים מפניו ולא היו עטים על הפירות הנתונים בידיו" ... ואכן, אותו פיקח קיבל את הפרס. כיוצא בזה גם כאן, כשסיפר שר האופים ליוסף, כי העוף אכל מן הסלים אשר על ראשו, למד יוסף מזה, שאדם זה אינו נחשב עוד לאדם חי, שכן העוף היה מתיירא מפני אדם חי ולא היה אוכל מעל ראשו, ואין זאת אלא שבן מוות הוא, לפיכך פתר לו את חלומו למיתה (בשם מהר"ם שפירא מלובלין)

סיפור ו' לשולחן שבת

כתוב בפרשה "וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיְצַלְהוּ מִיָּדָם... (לז,כא)
 אנו לומדים שכשאדם עושה מצוה, יעשנה בלבב שלם, שאילו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא יכתוב עליו "וישמע ראובן ויצילהו מידם" בכתורה היה מוליכו אצל אביו (עפ"י רות רבה ה', ו').

המפרשים הסבירו זאת בשם רבי בונם מפשיסחא, על פי המסופר בתלמוד (תענית כא) אילפא ורבי יוחנן היו עוסקים בתורה בבית המדרש, ומצבם הכלכלי היה קשה מאד. אמרו: "נקום ונצא לעשות עסק מסחרי להחיות את נפשנו". הם יצאו את העיר לא הרחיקו. הרגישו עצמם רעבים, וישבו לאכול לחם תחת כותל רעוע של איזו חורבה שנזדמנה להם בדרכם. שמע רבי יוחנן ששני מלאכי השרת משוחחים ביניהם מאחורי החורבה, אמר מלאך אחד לחבירו: "בוא ונשליך עליהם את הכותל הזה ונקברם בחיים, על שהם מניחים חיי עולם (את התורה) ועוסקים בחיי שעה (פרנסה)". השיב לו המלאך האחר: "אנא עזבם לנפשם, כי יש בהם אחד שהשעה עומדת לו ומזלו מאיר לו פנים!" שאל ר' יוחנן את אילפא, אם שמע דבר מה? השיב לו אילפא: "לא שמעתי כלום". אמר ר' יוחנן לעצמו: "ממה שאנכי שמעתי ואילו אילפא לא שמע, כנראה שהשעה עומדת לי". אמר ר' יוחנן לאילפא: "אני חוזר לתורתך, ואקיים בעצמי הכתוב: "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", כלומר הנני מוכן לחזור למשנתי למרות המצוקה שאני שרוי בה. נפרדו אחד מחבירו, אילפא הלך למסחרו, ורבי יוחנן חזר אל עירו ואל שער מקומו. לאחר תקופה נתפנה

מקום למשרת "ראש ישיבה", ומינו את רבי יוחנן שהיה לגדול הדור. נמצינו למדים שבשמים משמיעים דברים למי שאליו מכוונים הדברים. וכן גם כאן.

בפסוק שלפני כן כתוב "... וְנִרְאָה מֶה יִהְיֶה חֲלוּמֹתָיו " ואומר על כך המדרש (בראשית רבה פ"ד, י"ג): "אמר הקדוש ברוך הוא אתם אומרים: "לכו ונהרגו", ואני אומר "ונראה מה יהיו חלומותיו", עתה נראה דבר מי יקום אם שלכם או שלי. והנה ראובן שמע את הבת קול שאומרת "ונראה מה יהיו חלומותיו", והבין מכך כי אם הוא זכה לשמוע את דברי הבת קול ושאר האחים לא שמעו, הרי סימן ברור שהדברים מכוונים אליו ועליו מוטלת החובה להצילו. וזהו שאמר המדרש אם ידע ראובן שהתורה תכתוב: "וישמע ראובן ויצילהו מידם", על "ונראה מה יהיו חלומותיו", שרק הוא שמע ואחיו לא שמעו, על כתפו היה נושא לאביו, כי היה מבין אז שמוטל עליו דווקא להצילו.

סיפור ז' לשולחן שבת

הגאון רבי שאול מקיקץ שלי זצ"ל, כיהן כמרבץ תורה באי ג'רבה והעמיד ישראל בגיל תשעים. בנוסף לתורה בעל פה שהרביץ ולימד, היה גם עורך ספרים. ובין השאר חיבר את הספר "מוסר אבי", ובו כלל סיפור השייך לפרשתנו. חז"ל אמרו, כי אחי יוסף קראו "לכו ונהרגו", ורוח הקודש השיבתם: "ונראה מה יהיו חלומותיו". כלומר, אין האדם יכול לשער את תוכניותיה של ההשגחה העליונה!

מעשה בסוחר יין, עני מרוד, שלא השתכר אפילו להוצאות שבת בגלל טעם מוזר שהיה בין שהכין. הצטערה אימו הישישה בצערו, והייתה מתפללת עבורו שיזכה ויתעשר. בכל יום הייתה מציעה לפני הבורא הצעה חדשה. יום אחד ביקשה שבנה יזכה בהגרלה, יום שני ביקשה שימצא מציאה, ויום שלישי שימצא איזו המצאה... השבת התקרבה, ולאיש אין כל בביתו. נזכר שיש ברשותו כמה חביות יין מאיכות ירודה. אולי ימצא להם קונה, וירוויח כמה פרוטות ללחם משנה. ביקש מאימו שתציע קנקנן מאותו יין ליהודי שכן. נטל הלה את הקנקן ושילם את מחירו. שמחה האם. ריחרח הלה בין ותהה על קנקנו, עיווה את פניו וביקש כספו בחזרה. חזרה האם בוכיה. אמר לה בנה: "אל תבכי אמא, מן השמים ירחמו".

באותו רגע נשמעו נקישות בדלת. עשיר אחד נכנס ושאל, אם יש להם יין טוב. נבוך הסוחר ואמר: "יין טוב? אתה תאמר אם טוב הוא. על טעם וריח אין מה להתווכח". הושיט לו את הקנקן. הריח בו האיש, טעם ממנו, ואורו עיניו. "מה מחירו?", שאל. הסוחר העני היה מופתע וענה "דינר זהב" בצחוק.... "ויש לך עוד מיין זה?" שאל העשיר. "יש ויש", ענה. "טוב", אמר העשיר, "אני עומד לערוך משתה גדול וזקוק לכמות נכבדת. אקנה ממך את כל המלאי!". ובו ברגע, הפך הסוחר לעשיר... אמרה אימו: "שמעני, בני! מזה זמן רב התפללתי עבורך. הצעות רבות הצעתי לבורא יתברך. אבל דרך זו - מעולם לא עלתה בדעתי".

מן הסיפור נלמד שאדם מתכנן והקב"ה מבצע עפ"י הנהגתו. כך אחי יוסף תיכנן והקב"ה פתח את גאולת ישראל והקדים תרופה למכה על מנת להגשים את ברית בין הבתרים.

סיפור ח' לשולחן שבת

וְלֹא זָכַר שֵׁר הַמְשָׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ - לכאורה קשה, אם לא זכר, מדוע צריך לומר וישכח? ובכלל, כיצד יתכן ששר המשקים ישכח לגמרי את יוסף, ובפרט כאשר ראה שהחלום מתקיים בדיוק כפי שפטר לו יוסף? אפשר להבין עפ"י המעשה הבא:

בעיירה קונסטנטין ברוסיה הלבנה, היה גר הצדיק הנסתר רבי אהרל"ה מטייב, נכד ה'בעל שם טוב' הקדוש. הוא היה עני מרוד. ימים שלמים לא בא אוכל אל פיו, אך הוא סבל את סבלו בשקט ולא התלונן, ולכן גם אף אחד מאנשי המקום לא חש בכך. פעם אחת, כאשר כבר הגיעו מים עד נפש, וביתו היה ריק מכל, עד שגם נרות שבת לא היו לו, לא היה יכול לשאת יותר את הצער ואת הכאב. הוא הלך לבית הכנסת להתפלל תפילת ערבית של שבת, ובניגוד לדרך, לאחר התפילה, הלך לכיוון התיבה, דפק עליה כדי להשתיק את הציבור ולומר כמה מילים. כולם הביטו בו בהשתוממות, מצפים למוצא פיו. הדברים ששמעו החרידו אותם: "היתכן?!", שאל רבי אהרל"ה מתוך כאב עמוק, "שנים רבות אני יושב בעיירה זו, מתפלל כאן בבית הכנסת הזה, ואף אחד אינו יודע על הצער הגדול שלי ושל בני ביתי? אין בדעת אף אחד לשאול ממה אני מתקיים? וכי נכדו של הבעל שם טוב חייב לענות את נפשו ברעב ולהתגולל בייסורי עוני?!"

בבית הכנסת כולם היו המומים. אכן הוא צודק! כיצד יתכן שלא שמו לב לסבלו הנורא? מתוך התעוררות גדולה, החליטו כולם לחזור לבית הכנסת מיד לאחר סעודת השבת, שם יטכסו עצה כיצד יוכלו לעזור לרבי אהרל"ה להתפרנס בכבוד, כיאות לנכדו של הבעל שם טוב. כולם הלכו לביתם מתוך כוונה טהורה לשוב מיד בתום הסעודה.

אולם רבי אהרל"ה נשאר בבית הכנסת כשמצפונו הטהור מייסרו על המעשה שעשה. הוא התחרט מאוד, אבל לא על הבושה בגילוי מצוקתו ועוניו, אלא על כך שניצל את שמו של הסבא קדישא, ה'בעל שם טוב', כדי לעורר רחמים אצל הציבור, במקום להמשיך ולבטוח בקב"ה. דבר זה לא נתן לו מנוח, ולא אפשר לו ללכת לביתו הריק, עד אשר יעלה בידו לתקן את המעוות. הוא שקל את הדבר בדעתו, והגיע למסקנה שעליו לבקש מהקב"ה שכל הציבור ששמע את תלונתו על יחסם המתנכר אליו - ישכח את כל מה שקרה בבית הכנסת. הוא ניגש אל ארון הקודש ואמר בתחנונים: "רבונו של עולם, אני מבקש ממך שתעזור לי ותמלא את בקשתי - אנא עשה שהציבור ישכח את כל מה שאמרתי".

הצדיק גזר והקב"ה קיבל את תפילתו. הציבור שכח לחלוטין את כל אשר התרחש, אף אחד מהם לא בא לאחר הסעודה, וגם למחרת בבוקר כולם התנהגו אליו כרגיל, כאילו כלום לא קרה. לפי המעשה הזה אמר הרבי מצ'ורטקוב שכך היה גם עם יוסף. יוסף הצדיק היה בעל בטחון גדול מאוד בקב"ה. פעם אחת כאשר הגיעו מים עד נפש, ויוסף ביקש סיוע מבשר ודם - כאשר ביקש משר המשקים "זכרתני... והזכרתני", מיד אחר כך הוא 'תפס את עצמו' והתחרט על מה שעשה. הוא ביקש מהקב"ה ששר המשקים ישכח את אשר ביקש ממנו. הקב"ה קיבל את תפילתו של יוסף, ושר המשקים שכח את בקשתו. דבר זה רמוז בפסוק: "ולא זכר שר המשקים את יוסף", ומדוע? בגלל: "וישכחתי" - כיוון שיוסף ביקש מהקב"ה ששר המשקים ישכחהו.

סיפור ט' לשולחן שבת

הקדמה להורים: בפרשתנו שני נושאים רגישים לילדים שחשוב לגשת עליהם בהירות ובצניעות כדי לשמור על החוסן המשפחתי. הנושא קשור למעשה יהודה ותמר ומעשה יוסף עם אשת פוטיפר.

מומלץ ורצוי מאוד בכל הנושאים הללו להציג לילדים את המעשה כרצון להתחתן. כלומר תמר רצתה להתחתן עם יהודה ואשת פוטיפר רצתה להתחתן עם יוסף הצדיק.

יוסף, היחיד בתורה שמכונה צדיק, עמד בניסיון גדול כאשר אישתו של פוטיפר ניסתה לשכנע את יוסף להתחתן איתה. העמידה של יוסף בניסיון משמש לנו דוגמה לעמידה על דבר ה' ועל עקרונות בתוך החברה גם אם כולם נוהגים ההיפך. ומובא הסיפור במדרש תנחומא על ר' מתיא בן חרש:

מעשה היה בר' מתיא בר חרש שהיה עשיר וירא שמים, ובעל מידות טובות, ורודף מצוה וצדקה, ומהנה תלמידי חכמים מנכסיו, והיו יתומים ואלמנות מצויים על שולחנו תמיד, וכל ארחותיו ביושר, וכל ימיו עוסק בתורה כר' מאיר רבו, והיה זיו פניו מבהיק כזוהר השמש, ואמרו עליו שמימי לא הסתכל באשת איש ולא באשה אחרת. פעם אחת היה יושב ועוסק בתורה, ועבר השטן וראהו ונתקנא בו, אמר אפשר צדיק בלא חטא בעולם? מיד עלה למרום ועמד לפני הקב"ה ואמר: ריבוננו של עולם, מתיא בן חרש מהו לפניך? אמר לו: צדיק גמור. אמר תן לי רשות ואנסנו. נתן לו רשות. מיד הלך ומצאו יושב ועוסק בתורה. נדמה לו כאשה יפה שלא היה כיופיה מימות נעמה אחות תובל קין... כיון שראה אותה הפך פניו לאחוריו. חזר השטן והלך כנגד פניו, החזיר פניו לצד אחר והשטן כנגד פניו. כיון שראה שמתהפכת לכל הצדדים, אמר בלבו: מתיא אני שמא ישלוט בי יצר הרע. ומה עשה אותו צדיק? קרא לאחד מתלמידיו שהיה משמשו, ואמר לו: בני לך והביא לי אש ומסמרים. כיון שהביאם, הבעירם באש, ונעץ אותם בעיניו, וכיון שראה השטן כך נבהל ונרתת והלך מעליו, ועלה למרום ואמר: רבש"ע כך וכך היה המעשה. מיד קרא הקב"ה לרפאל שר של רפואות, ואמר לו לך ורפא עיני מתיא בן חרש. הלך רפאל המלאך ועמד בו. אמר ר' מתיא: מי אתה? אמר לו אני רפאל המלאך שלוחו של הקב"ה ששלחני לרפאות את עיניך. השיבו: איני רוצה, מה שהיה היה. חזר רפאל לפני הקב"ה ואמר לו: כך וכך אמר לי מתיא בן חרש. אמר לו הקב"ה: לך אמור לו, מהיום ואילך אל תירא, אני ערב לך בדבר זה שלא ישלוט בך יצר הרע כל ימי חיך. כיון ששמע מפי המלאך, קיבל רפואתו ונתרפא" [מדרש תנחומא על פרשת חוקת]

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

חלומות יוסף (לו, א-יא)

יעקב אהב את יוסף יותר משאר האחים. הוא תופר רק ליוסף כותנת פסים, דבר המעורר קנאה בין האחים. יוסף חולם חלומות אשר מגבירים את הקנאה והשנאה ליוסף.

1. מה עניין הסמיכות של אלופי עשו ליתולדות יעקב - יוסף? (רש"י לו, א) העניין הוא שיעקב גובר על עשו דווקא מכח יוסף, כמו שכתוב בנביא ז'היה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש'.
2. באיזה דברים יוסף היה דומה ליעקב? (רש"י לו, ב)
 1. את יעקב שנא עשו אחיו, ואת יוסף שנא אחיו.
 2. את יעקב רצה עשו להרוג, ואת יוסף רצו אחיו להורגו.
3. בן כמה היה יוסף ומה פירוש ז'הוא נער? (רש"י לו, ב) 17. שהוא היה עושה מעשי נערות, מסלסל בשערו וכו' כדי שיראה יפה.
4. בני לאה היו מולזלים באחיהם. במי זילזלו? ומה יוסף עשה? (רש"י לו, ב) בילדים של בלהה וזלפה. יוסף קירב אותם אליו.
5. איזו דיבה רעה הביא יוסף ליעקב(רש"י לו, ב) כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביהו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות

6. מדוע אהב יעקב את יוסף יותר מכל בניו? ומה הכין יעקב במיוחד ליוסף? (לז,ג) כי הוא היה בן הזקונים שלו, יעקב עשה ליוסף כתונת פסים.
7. המילה 'פסים' היא ראשי תיבות לצרותיו של יוסף. מהם? (רש"י לז,ג) פוטיפר, סוחרים, ישמעאלים, מדיינים - כל מי שאליהם נמכר יוסף.
8. מה הפירוש למילים 'כי בן זקונים הוא לו' - שלושה פירושים (רש"י לז,ג)
 1. שנולד לו לעת זקנתו.
 2. 'בר חכים' - כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.
 3. שהיה זיו איקונין שלו, כלומר, פניו, דומות לו.
9. אחיו של יוסף ראו כי יעקב אוהב את יוסף יותר מכל שאר האחים. כיצד התנהגו אליו? (לז,ד) הם שנאו אותו, ולא דיברו איתו דיבורי שלום.
10. מה מוסיפה התורה באומרה 'ולא יכלו דברו לשלום'? הרי אם הם שנאו אותו, ברור שהם לא ידברו אליו לשלום! (רש"י לז,ד) מתוך גנותם למדנו שבחם שהם לא דברו אחת בפה ואחת בלב.
11. מהו חלומה הראשון של יוסף? (לז,ז) יוסף ואחיו מאלמים אלומות בשדה, ופתאום אלומת יוסף קמה ואלומות כל האחים משתחוות אליה.
12. מהו חלומה השני של יוסף? (לז,ט) השמש, הירח ו111 כוכבים משתחוים לו.
13. מי גידלה את יוסף מאז מותה של רחל? (רש"י לז,י) בלהה
14. מה יעקב ניסה לעשות כדי לשכך את השנאה של האחים כלפי יוסף? (רש"י לז,י) הוא אמר שהחלום שלו לא יכול להתקיים, ובכך הוריד את הקנאה של האחים כלפי יוסף.
15. אחיו של יוסף קינאו בו. כיצד יעקב מגיב? (לז,יא) יעקב שמר את הדבר - היה ממתין ומצפה מתי יתגשם

מכירת יוסף (לז, יב-לו)

- האחים הולכים לשכם לרעות את צאנם. יוסף שנשאר בבית עם יעקב אביו, נשלח על ידי אביו לשאול בשלום אחיו. האחים לא שמחים לראות את יוסף והם רוצים להורגו. ראובן הבכור, משכנע את האחים לא להרוג את יוסף אלא להשליך אותו לבור.
1. יעקב מבקש לשלוח את יוסף לשכם אל אחיו הרועים שם. מדוע? (לז,יד) 1. לראות את שלום אחיו. 2. לראות את שלום הצאן.
 2. מה מבטאת המילה 'הנני'? (רש"י לז,יג) ענווה וזריזות, כלומר, מוכנות לקבל כל מה שיאמר, למרות שאחיו שנאו אותו.
 3. יוסף הלך לשכם, שם נמכר לישמעאלים. אלו אירועים נוספים התרחשו בשכם? (רש"י לז,יד) בשכם דינה עונתה על ידי שכם בן חמור. בשכם נחלקה מלכות בית דוד. זה בא ללמד ששכם הוא מקום מוכן לפורענות.
 4. יוסף אינו מוצא את אחיו בשדה. פוגש אותו איש ושואל אותו מה הוא מבקש. מה תשובת יוסף? השלימו(לז, טז) " את אחי אנוכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רועים".
 5. מי זה האישי שעזר ליוסף? (רש"י לז,טז) גבריאל (המלאך).
 6. האיש מספר ליוסף ששמע שהם הולכים לדותן. יוסף מגיע לדותן ומוצא את אחיו. אחיו רואים אותו מרחוק. מה הם רוצים לעשות לו? (לז, יח) להרוג אותו.
 7. איזה שם כינוי נתנו אחיו של יוסף ליוסף? (לז,יט) בעל החלומות הלזה.
 8. האחים רוצים להרוג את יוסף ולהשליכו באחד הבורות. מה מתכננים האחים לומר אם ישאלו אותם היכן יוסף? (לז,כ) הם יאמרו שחיה רעה אכלה אותו.
 9. ראובן הבכור שמע את התכנית של האחים ומציע שלא להרוג את יוסף, אלא להשליכו לבור. מה היתה כוונתו האמיתית? (לז,כב) להציל את יוסף, להוציאו מהבור ולהחזירו אל יעקב אביו.
 10. יוסף מגיע אל אחיו. מה עושים לו האחים? (לז,כג) מורידים לו את כתונת הפסים וזורקים אותו לבור
 11. והבור ריק אין בו מים - לשם מה הכפילות? (רש"י לז,כד) אם הבור ריק, ברור שאין בו מים. אלא, שמים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו.
 12. אחי יוסף ישבו לאכול ורואים שיירת ישמעאלים. מה הייתה הצעת יהודה לעשות עם יוסף? איך הוא נימק את הצעתו? (לז,כו) כזו יהודה הציע שלא להרוג את יוסף וגם לא לגרום למותו, אלא למכור אותו לישמעאלים, כי הוא אחינו.
 13. מדוע זה חשוב מה נשאו לישמעאלים? (רש"י לז,כה) בדרך כלל, ערבים מוכרים נפט וכד' מדברים שריחם רע, אבל כאן, מכבודו של יוסף, ה' זימן לו ערבים שמוכרים בשמים, שריחם טוב
 14. יוסף נמכר לישמעאלים תמורת עשרים כסף. ראובן שלא היה איתם ולא ידע על מכירתו, חוזר לבור כדי להוציא את יוסף. מה הוא רואה? ומה עושה? (לז,כט) ראובן רואה כי יוסף לא בבור, על כן קרע את בגדיו.
 15. ראובן לא היה נוכח באירוע המכירה של יוסף. היכן היה? (רש"י לז,כט) באותו הזמן היה תפקידו של ראובן להיות עם אביו בבית ולעזור לו.
 16. בספור מכירת יוסף, יש איש אחד שיודע על הכל, אך לא מספר זאת ליעקב. מי הוא ומדוע הוא לא מספר? (רש"י לז,לג) יצחק אבינו. הוא לא גילה זאת לבנו, כי אם ה' לא רצה לגלות ליעקב שיוסף חי, איך הוא יצחק, יגלה ליעקב.

17. כאשר יעקב מזהה שזו כתנת בנו, מה הוא עושה? (לו, לר) קודם את שמלתו, שם שק במתניו ומתאבל עליו ימים רבים.
18. הישמעאלים מכרו את יוסף למדיינים. למי המדיינים מכרו את יוסף? (לו, לו) לפוטיפר סרים פרעה

יהודה ותמר (לח, א"ל)

- לאחר מכירת יוסף, ירד יהודה מגדולתו כיוון שאחיו ראו את צערו של יעקב שסירב להתנחם והאשימו אותו שיכול היה לאמר להם לא למכור את יוסף וכולם היו מקשיבים לו.
1. התורה מספרת על נישואי יהודה. שמה של האישה לא מופיע, אלא רק שם אביה, 'שוע'. מי הם שלושת בני יהודה הראשונים? (לח, גיה) ער, אונן ושלה.
 2. יהודה מחתן את בנו הבכור, ער. מה שם הכלה? (לח, ת) תמר
 3. ער היה רע בעיני ה'. ולכן הקב"ה מעניש אותו. מה אמר יהודה לאונן בנו השני? למה? (לח, ח) יהודה אמר לאונן להתחתן עם תמר, אשת אחיו, כי אחיו נפטר בלי ילדים.
 4. אונן לא רצה שיהיו לו ילדים ולכן הקב"ה המית גם אותו. מה אמר יהודה לתמר אחרי מות ער ואונן? מה הייתה הסיבה שאמר זאת? (לח, יא) יהודה אמר לתמר ששלה בנו יגדל ואז יתחתן איתה. יהודה אמר זאת כיוון שלא רצה שגם בנו, שלה, ימות.
 5. אישתו של יהודה, בת שוע, נפטרה. תמר ראתה שבנו הקטן של יהודה גדל אך לא מתחתן איתה. היא מתחפשת ויהודה מתחתן איתה. מי הם בניו שנולדו לו מתמר? (לח, כט"ל) פרץ וזרח
 6. מדוע כאן נכתב "תאומים" ואילו אצל רבקה נכתב "תומים"? (רש"י לח, כז) אצל רבקה אחד רשע ואצל תמר שניהם צדיקים

יוסף בבית פוטיפר (לט, א"כג)

- יוסף נמכר לעבד לפוטיפר - שר הטבחים של פרעה. ברכה שורה בבית פוטיפר בזכות יוסף. אך בגלל אשתו של פוטיפר, יוסף מוכנס לכלא, וגם שם מצליח יוסף בכל.
1. מביא רש"י שתמר ואישתו של פוטיפר עשו שתיהן לשם שמים ועל כן הסמיכות בפרשיות. מה הייתה הכוונה הטובה של אשת פוטיפר? (רש"י לט, א) אשת פוטיפר ראתה שאשה ממשפחתה עתידה להעמיד בנים מיוסף, מה שהיא לא ידעה זה שזה לא יהיה ממנה אלא מבתה, שהיא אסנת בת פוטי פרע, (פוטיפר).
 2. יוסף מגיע לבית פוטיפר. ונהיה "איש מצליח" ופוטיפר הופך אותו למשרתו האישי והפקיד אותו על ביתו ונתן לו כל אשר לו. מדוע מזכירה התורה ששוב שיוסף היה יפה תאר? (רש"י לט, ו) כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשער, אמר הקב"ה, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב.
 3. יוסף מוכנס לכלא כיוון שסירב להינשא לאשת פוטיפר הגויה. בזכות מה ניצל יוסף מלחטוא עם אשת פוטיפר? (רש"י לט, יא) נראתה לו דמות דיוקנו של אביו.
 4. במה איימה אשת פוטיפר על יוסף ומה הוא ענה לה? (בעל הטורים לט, כ) אשת פוטיפר איימה על יוסף להכניסו לבית האסורים (ואכן כך עשתה), ויוסף ענה לה שאין הוא מפחד, כיוון שה' מתיר אסורים.
 5. גם בבית הסוהר ה' גורם לכך שיוסף יצליח ושר בית הסוהר רואה את זה. מה עושה שר בית הסוהר כשהוא רואה כמה יוסף מצליח? (לט, כב) שם אותו אחראי לכל האסירים.

חלומות שרי פרעה בבית הסוהר (מ, א"כג)

יוסף נמצא בבית הסוהר. אל בית הסוהר נכנסים גם שר המשקים ושר האופים של פרעה בעקבות חטאים שחטאו לפרעה. שר המשקים נתן לפרעה כוס יין שבתוכה היה זבוב, ושר האופים נתן לפרעה מאפה ובו אבנים. שני השרים חולמים חלומות ויוסף פותר לכל אחד את החלום.

1. שר המשקים ושר האופים חטאו לפרעה. פרעה העניש את השרים הרשלנים הללו. מה היה עונשם? (מ, ג) פרעה שם אותם בבית הסוהר במקום בו יוסף נמצא.
2. כמה זמן היו השרים בבית הסוהר? (רש"י, מ, ד) שנים עשר חודש.
3. שר המשקים ושר האופים חלמו בלילה חלומות שהדאיגו אותם. יוסף רואה ששניהם זועפים ומציע לפתור את החלומות "הלוא לאלוהים פתרונים". מהו חלומו של שר המשקים? (מ, ט"א) שר המשקים ראה בחלום גפן, ובגפן שלושה ענפים, והענבים בשלים. בידו הוא מחזיק בכוס פרעה, לוקח את הענבים וסוחט אותם הישר לתוך כוס פרעה ונותן את הכוס ביד פרעה.
4. מהו פתרון החלום של יוסף? (מ, יב"ג) שלושת הענפים הם שלושה ימים. בעוד שלושה ימים יחזור שר המשקים לתפקידו, כמוזג יין לכוס פרעה.
5. מאיפה ידע שר האופים שיוסף פתר את חלום שר המשקים בצורה טובה? (רש"י מ, ה) שר האופים חלם את פתרון חלומו של שר המשקים וכן להיפך, לכן הבין שיוסף יודע את פתרונות החלומות.

המלמד

6. מה ביקש יוסף משר המשקים ואיך נימק את בקשתו? (מ,יד-טו) יוסף ביקש משר המשקים כאשר יחזור לתפקידו הבכיר, יזכיר אותו אצל פרעה על מנת לשחרר את יוסף מבית הסהר מכיוון שיוסף לא באמת חטא, אלא העלילו עליו עלילה.
7. שר האופים ראה שיוסף פתר לשר המשקים את החלום שלו לטובה, ובא אליו עם החלום שחלם בעצמו. מה היה חלומו של שר האופים? (מ,טז-יז) שר האופים חולם כי על ראשו שלושה סלים עם חורים ובסל העליון יש מאפים בשביל פרעה והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי.
8. יוסף פותר לשר האופים את חלומו. מהו הפתרון? (מ,יח-יט) שלושת הסלים מסמלים שלושה ימים, שבעוד שלושה ימים פרעה יתלה (יהרוג) את שר האופים על העץ, והעוף יאכל את בשרו.
9. "יהי ביום השלישי..." (מ,כ) מה חגגו ביום השלישי? יום הולדת לפרעה
10. מה קרה לשר המשקים ומה קרה לשר האופים? (מ,כא) שר המשקים חזר לתפקידו ושר האופים נתלה.
11. מה היה חטאו של יוסף שביקש משר המשקים להזכיר את שמו בפני פרעה? (רש"י מ,כג) חטאו היה שלא בטח בה' שיוציא אותו מבית הסהר, אלא נתמך בשר המשקים, וביקש ממנו פעמיים 'זכרתני' ו'זוכרתני'. כנגד זה - ז'לא זכר שר המשקים את יוסף' ,ז'ישכחהו', ונוספו לו שנתיים בכלא.